

ADVIES

Van	: adviescommissie intellectuele eigendom en adviescommissie burgerlijk procesrecht
Datum	: 30 januari 2017
Betreft	: indicatietarieven in IE-zaken Rechtbanken, Gerechtshoven en Hoge Raad 2017

Inhoud

Inleiding	1
Algemeen	1
Octrooizaken	2
Uitgangspunten.....	3
1. Indicatietarieven gerechtshoven	4
1.1 Toepassingsgebied	4
1.2 Desgevorderd	5
1.3 Kosten	5
1.4 Overeenstemming	6
1.5 Specificatie: vereisten.....	6
1.6 Termijn van indiening	7
1.7 Hoogte proceskostenveroordeling	7
1.8 Categorie-indeling	8
1.9 Incidenteel beroep	8
2. Indicatietarieven rechtbanken	8
2.1 Financieel weinig draagkrachtige partij (bij rechtbank)	9
3. Indicatietarieven in cassatie	9
3.1 Termijn van indiening in cassatie.....	10

Inleiding

De leden van de adviescommissie IE en Burgerlijk Procesrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten hebben met belangstelling kennisgenomen van het concept d.d. 4 januari 2017 voor nieuwe 'Indicatietarieven in IE-zaken Gerechtshoven (Versie *** 2017)', het concept d.d. 21 december 2016 voor nieuwe 'Indicatietarieven in IE-zaken Hoge Raad (Versie 2017)' en het concept d.d. 20 januari 2017 voor 'Indicatietarieven in IE-zaken Rechtbanken (versie 20 januari 2017)'.

In deze reactie zijn ook de opmerkingen opgenomen van de zijde van de Vereniging van Civiele Cassatieadvocaten (VCCA).

In het onderstaande maken zij graag gebruik van de mogelijkheid op deze concepten te reageren. Hierbij geven zij eerst een algemene reactie op beide concepten, die veel punten van overeenstemming kennen, hetgeen uiteraard al positief te waarderen is, en gaan zij vervolgens in op het concept voor de Gerechtshoven, daarna op het concept voor de Rechtbanken voor zover dat afwijkt en tenslotte op dat voor de Hoge Raad, voor zover dat afwijkt.

Algemeen

De afgelopen tien jaar is gebleken dat de introductie van de volledige proceskostenveroordeling in IE-zaken ingrijpende gevolgen heeft gehad voor de IE-procesvoering in Nederland. Dit hebben alle advocaten werkzaam op het gebied van de IE ervaren en dit blijkt ook uit onderzoek. Met name

onvoorspelbaarheid van de hoogte van de proceskostenveroordeling die voor de rechtszoekende komt boven op het altijd bestaande procesrisico is een belangrijk aandachtspunt. Veel leden van de IE-balie wijzen op het gepercipieerde *chilling effect* op de bereidheid van rechthebbenden in het midden- en kleinbedrijf om te gaan procederen.

Het is dan zonder meer positief te waarderen dat de gerechtshoven en de Hoge Raad sinds 1 januari 2015 'indicatietarieven' hanteren om de praktijk 'een handvat te bieden om de redelijkheid en de evenredigheid van de gemaakte proceskosten te kunnen beoordelen en om het mogelijke kostenrisico beter te kunnen inschatten in een vroeg stadium'.

Dit heeft echter alleen het beoogde effect als ook de toepassing van deze indicatietarieven een zekere mate van voorspelbaarheid kent.

Het is ook positief te waarderen dat deze indicatietarieven periodiek worden geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. De wijziging die nu wordt voorgesteld lijkt vooral ingegeven door de wens om een hogere mate van voorspelbaarheid te bereiken, de tarieven onderling (tussen gerechtshoven en Hoge Raad) beter op elkaar af te stemmen én ervoor te zorgen dat deze in lijn zijn met hetgeen het Hof van Justitie heeft beslist in zijn arrest *United Video Properties*.

Octrooizaken

Het is terecht dat de bestaande en de voorgestelde indicatietarieven niet gelden voor octrooizaken, gelet op de specifieke kenmerken van dat intellectuele-eigendomsrecht.

Binnen de octrooibalie lopen de meningen over de wenselijkheid van indicatietarieven in octrooizaken evenwel zeer sterk uiteen.

Tegenstanders menen dat het niet nodig of wenselijk is om op dit moment indicatietarieven op te stellen voor octrooizaken. Zij noemen daarvoor vier redenen:

- Ten eerste is de bandbreedte in octrooizaken veel te breed om zinvolle indicatietarieven op te stellen. Het kostenverschil tussen een eenvoudige en een complexe zaak loopt al snel in de tonnen. Daar komt bij dat pas bij de uitspraak wordt beslist of een zaak als eenvoudig of complex wordt aangemerkt. Tot die tijd blijft dus onzeker wat de kostenveroordeling zal worden. Hiermee wordt dus niet tegemoet gekomen aan de behoefte aan voorzienbaarheid voorafgaande aan het geding van de hoogte van de proceskostenveroordeling.
- Ten tweede leert de ervaring dat het niet nodig is om een indicatietarief te hebben: ervaren octrooiadvocaten kunnen prima inschatten wat de (bandbreedte van de te verwachten) kosten zullen zijn en partijen maken doorgaans voor pleidooi een afspraak over de redelijke en evenredige kosten van het geding.
- Ten derde: als al iets over tarieven voor octrooizaken moet worden ingevoerd, dan is het niet wenselijk om iets anders in te voeren dan het "kostenvergoedingsplafond-regime" dat (naar verwachting binnenkort) voor UPC-zaken zal gelden. (Voor een nuttig overzicht zie [hier](#)). Dat regime voorziet in gedifferentieerde plafonds voor kostenveroordelingen, afhankelijk van het belang van de zaak.

- Ten slotte is er niet (of nauwelijks) sprake is van een "chilling effect" in octrooizaken. (Voor zover er wel sprake zou zijn kunnen van een chilling effect, dan is dat het resultaat van het "loser pays" systeem waarvoor gekozen is onder de Handhavingsrichtlijn).

Voorstanders van indicatietarieven zijn het hier (zeer) mee oneens. Zij menen dat er wél sprake is van een chilling effect. Zij benadrukken de behoefte aan grotere voorspelbaarheid van de proceskostenveroordeling, met name voor minderdraagkrachtige rechtzoekenden uit het midden- en kleinbedrijf.

Proceskostenveroordelingen die in de sfeer van € 50k tot € 400k voor een of meerdere instanties liggen maken procederen tot een luxe die veel marktpartijen zich niet kunnen veroorloven. Voor menig bedrijf zijn die kosten gelijk aan een fors deel van een jaarwinst waar men van droomt. Met deze hoge proceskosten komt ook de grondrechtelijke toegang tot de rechter in het geding. Het idee dat de verliezende partij de kosten moet betalen die de andere partij kennelijk bereid is aan zijn advocaat en gemachtigde te betalen komt niet gerechtvaardigd voor en die kosten zijn – in termen van de richtlijn – niet per se "redelijk" c.q. "billijk". Dat is dus ook niet een noodzakelijke consequentie van het "loser pays" systeem van de richtlijn.

Uitgangspunten

In het onderstaande staat voor de overzichtelijkheid de tekst van de concept-regeling (voor de Gerechtshoven) integraal vermeld met commentaar in rood. Daarna volgen enkele (afwijkende) fragmenten uit de regeling voor de Hoge Raad eveneens met commentaar in rood.

1. Indicatietarieven gerechtshoven

Categorie I. Kort geding

- a. zeer eenvoudig, niet bewerkelijk: liquidatietarief
- b. eenvoudig: maximaal € 6.000
- c. normaal: maximaal € 15.000
- d. complex: maximaal € 25.000

Categorie II. Bodemzaken

- a. zeer eenvoudig, niet bewerkelijk: liquidatietarief
- b. eenvoudig: maximaal € 8.000
- c. normaal: maximaal € 20.000
- d. complex: maximaal € 40.000

- De introductie van een nieuwe categorie (complex) met een aanzienlijk hoger bedrag dan voorheen verdient instemming. Voorts geldt dat duidelijk moet zijn, met name voor verwachtingen-management ten opzichte van rechtzoekenden, dat op grond van het arrest United Video Properties duidelijk is dat enerzijds vereist is dat de proceskostenveroordeling "de tarieven weerspiegelt die daadwerkelijk gelden voor de diensten van advocaten op het gebied van intellectuele eigendom", maar dat anderzijds 'minstens', tegelijk dus: 'slechts' een significant en passend deel van de redelijke kosten van de volledige proceskosten behoeft te worden toegewezen én dat met de vernieuwde indicatietarieven in Nederland de keuze wordt gemaakt om omwille van de voorspelbaarheid als uitgangspunt te nemen dat deze indicatietarieven in beginsel als vergoeding van een redelijk en evenredig, significant en passend deel van de kosten zijn aan te merken.
- De introductie van een nieuwe categorie "zeer eenvoudig" is niet wenselijk. Ten eerste leidt het tot erg veel categorieën. Ten tweede, en belangrijker, is het niet wenselijk dat bij een weliswaar zeer eenvoudige, niet bewerkelijke zaak waarbij bijvoorbeeld sprake is van grootschalige inbreuk te kwader trouw met omvangrijke schade, het liquidatietarief van toepassing zou kunnen en moeten zijn. Als er sprake is van een zeer kleine inbreuk te goeder trouw (één foto op de website van een particulier die op eerste verzoek wordt verwijderd) met verwaarloosbare schade kan er reden zijn om een zeer lage of helemaal proceskostenveroordeling uit te spreken.
- Wat betreft het voorgestelde bedrag voor een "eenvoudige" zaak geldt dat dit aan de lage kant is wanneer het gaat om een grootschalige inbreuk te kwader trouw met omvangrijke schade. Het voorstel is om het bedrag voor die categorie met 1.000 of 2.000 euro te verhogen, zowel voor kort geding als bodem.

1.1 Toepassingsgebied

- a) De tarieven worden toegepast in **procedures** waarop artikel 14 van de Handhavingsrichtlijn van toepassing is.
 - Opgemerkt moet worden dat uit de rechtspraak van het Hof van Justitie en de Nationale rechtspraak bepaald niet volledig duidelijk is welke procedures dit precies zijn. Daar waar een rechthebbende een verbodsvordering instelt op basis

van een IE-recht is duidelijk dat artikel 14 van toepassing is. Maar wanneer bijvoorbeeld (vooralsnog) slechts of met name geprocedeerd wordt over de geldigheid van een IE-recht is dit minder duidelijk. Echter, de rechtspraak hierover is voortdurend in ontwikkeling.

- b) In geval van een **gemengde grondslag** (bijvoorbeeld merkinbreuk en misleidende reclame) volgt een kostenveroordeling met toepassing van artikel 1019h Rv voor de proceskosten die moeten worden toegerekend aan het deel van de procedure dat onder het bereik van artikel 14 van de Handhavingsrichtlijn valt. Voor de overige kosten wordt een evenredig deel van het liquidatietarief toegepast.
- Het is in de praktijk zeer moeilijk vast te stellen welk deel van een procedure en welk deel van de kosten moet worden toegerekend aan de IE-grondslag en welk deel aan de niet-IE-grondslag. Partijen kunnen en willen daar vaak geen uitspraak over doen en het lijkt onvermijdelijk dat de rechter daar in dat geval een schatting van maakt.
- c) Toepassing vindt ook plaats in incidenten in de hiervoor genoemde procedures en in procedures die het vervolg zijn op de hiervoor genoemde procedures, voor zover die incidenten en procedures onder het bereik van artikel 14 van de Handhavingsrichtlijn vallen.
- Een andere regeling maakt het nodeloos ingewikkeld. De laatste bijzin lijkt evenwel te suggereren dat het onderwerp van de incidenten en vervolgprocedures zelf ook moet voldoen aan artikel 14. Dat is vermoedelijk niet de bedoeling en niet wenselijk en het verdient aanbeveling dit te verduidelijken.
- d) [De tarieven zijn niet van toepassing in octrooizaken.]
- e) De tarieven zijn niet van toepassing in procedures ex artikel 2.17 BVIE.4
- f) De tarieven gelden uitsluitend voor de procedure in hoger beroep.
- [geen commentaar]

1.2 Desgevorderd

Artikel 1019h Rv (en dus het indicatietarief) wordt alleen toegepast indien dat uitdrukkelijk is gevorderd. Dat geldt ook wanneer de geïntimeerde aanspraak maakt op vergoeding van de proceskosten op de voet van artikel 1019h Rv voor het hoger beroep. Voor die aanspraak is incidenteel hoger beroep niet nodig.

- [geen commentaar]

1.3 Kosten

De indicatietarieven betreffen uitsluitend de werkzaamheden van de advocaat met inbegrip van de buitengerechtelijke advocaatkosten, echter niet de kosten van ingeschakelde deskundigen. De indicatietarieven zijn exclusief verschotten, griffierechten en BTW. Met BTW wordt uitsluitend rekening gehouden indien een partij deze niet kan verrekenen met de eigen BTW-aangifte.

- [geen opmerkingen]

1.4 Overeenstemming

Indien partijen over de hoogte van de proceskosten uitdrukkelijk¹ overeenstemming hebben bereikt, wordt het overeengekomen bedrag geacht een lumpsum te zijn, derhalve met inbegrip van verschotten en griffierechten, alsmede – indien van toepassing – BTW, tenzij anders aangegeven. Het tussen partijen overeengekomen bedrag zal in beginsel worden toegewezen.

- Hierbij rijst de vraag wanneer van dit 'beginsel' wordt afgeweken. Behoudens zeer uitzonderlijke omstandigheden, waarin bijvoorbeeld € 200.000,- proceskosten wordt overeengekomen in een zeer eenvoudige handelsnaamzaak, dient de overeenstemming te worden geaccepteerd en het overeengekomen bedrag te worden toegewezen. Misschien kan het 'in beginsel' worden geschrapt en/of het volgende worden toegevoegd "tenzij het bedrag evident uitstijgt boven wat partijen daadwerkelijk aan kosten zullen hebben gemaakt".
- Duidelijk moet worden vastgelegd dat indien overeenstemming is bereikt enige onderbouwing of specificatie, laat staan een gedetailleerde opgave, niet nodig is. Ook dient dan geen beoordeling op basis van de categorie-indeling plaats te vinden.

1.5 Specificatie: vereisten

Tenzij partijen over de hoogte van de proceskosten overeenstemming hebben bereikt (zie punt 4), dient een gedetailleerde opgave (met een duidelijke uitsplitsing tussen de procedure in eerste aanleg en in hoger beroep) te worden overgelegd van:

- het gehanteerde (uur)tarief van de betrokken advocaat/advocaten, en eventuele prijsafspraken;
- een overzicht dat duidelijk maakt welke tijd, welke advocaat op welke datum aan bepaalde werkzaamheden heeft besteed, waarbij de werkzaamheden voldoende concreet moeten zijn omschreven (bijvoorbeeld: opstellen dagvaarding, overleg cliënt, bestudering rechtspraak);
- een specificatie van de aard en hoogte van de verschotten, alsmede - indien tevens aanspraak wordt gemaakt op vergoeding van BTW (zie punt 3) - een onderbouwing waarom BTW verschuldigd is;
- indien van toepassing (zie punt 9): een indicatie welk deel van de gevorderde kosten respectievelijk aan het principale en het incidentele beroep moet worden toegerekend; en
- indien van toepassing (zie punt 1(b)): een indicatie welk deel van de gevorderde kosten moet worden toegerekend aan het deel van de procedure dat onder het bereik van artikel 14 van de Handhavingsrichtlijn valt.

¹ (voetnoot in concept:) Het niet betwisten van de hoogte van de gevorderde proceskosten is daartoe niet voldoende.

Ten aanzien van punten d en e geldt dat als partijen het eens zijn over de omvang van de respectieve aandelen in het geschil, dat in beginsel als uitgangspunt zal worden gehanteerd; bij gemotiveerde betwisting of bij gebreke van een deugdelijke opgave zal een schatting worden gemaakt.

- Het is terecht dat het woord 'uur' voor 'tarief' tussen haakjes is geplaatst om afwijkende tariefafspraken toe te staan.
- Onder a. zou kunnen worden toegevoegd: "waarbij het gevorderde totaalbedrag ten hoogste gelijk mag zijn aan het bedrag dat in casu daadwerkelijk is gedeclareerd of ongeacht de uitkomst van de zaak nog zal worden gedeclareerd". Het is niet wenselijk dat 'succes fees' worden overeengekomen die ten laste worden gebracht van de verliezende wederpartij. Zie bijvoorbeeld het oordeel en de overwegingen van het EHRM van 18 januari 2011 in de zaak Naomi Campbell over het ten laste doen komen van een gedaagde van een 'success fee'. (<http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2011/66.html>)

1.6 Termijn van indiening

Tenzij het hof anders heeft bepaald, moet de proceskostenopgave worden ingediend binnen dezelfde termijn die geldt voor het indienen van de laatste producties. Tot uiterlijk 24 uur voor de zitting kan deze proceskostenopgave worden aangevuld met een gedetailleerd overzicht van de sindsdien gemaakte en de nog te verwachten kosten.

- [geen opmerkingen]

1.7 Hoogte proceskostenveroordeling

a. Niet onderbouwd

Indien de gevorderde proceskosten niet zijn onderbouwd zoals bedoeld in punt 5, zal in beginsel ten hoogste het liquidatietarief worden toegewezen.

b. Wel onderbouwd

Indien de gevorderde proceskosten wel zijn onderbouwd zoals bedoeld in punt 5, zullen de redelijke en evenredige proceskosten worden toegewezen zijnde ten hoogste het maximale indicatietarief van de toepasselijke categorie, met inachtneming van hetgeen in deze regeling overigens is bepaald. Hogere bedragen – dus boven het maximale indicatietarief van de toepasselijke categorie – worden alleen in bijzondere gevallen toegewezen op basis van de specifieke kenmerken van het geval.

- Bij zowel 'niet onderbouwd' als bij 'wel onderbouwd' dient evenals bij punt 5 te worden toegevoegd "Tenzij partijen over de hoogte van de proceskosten overeenstemming hebben bereikt (zie punt 4)"
Dus:
"Tenzij partijen over de hoogte van de proceskosten overeenstemming hebben bereikt (zie punt 4), geldt ten aanzien van de proceskostenveroordeling het volgende:"
De crux van deze bepaling zit in de slotzin:
"Hogere bedragen – dus boven het maximale indicatietarief van de toepasselijke categorie – worden alleen in bijzondere gevallen toegewezen op basis van de specifieke kenmerken van het geval".

1.8 Categorie-indeling

De tarieven maken onderscheid tussen verschillende categorieën procedures.

- a. De vraag in welke categorie een procedure valt, wordt voor het hoger beroep zelfstandig beoordeeld. Hoe de procedure in eerste aanleg door de rechtbank is gekwalificeerd, is daarbij dus in beginsel niet van belang.
- b. Voor de vraag in welke categorie een procedure valt, wordt onder meer gelet op de omvang van het (redelijkerwijs noodzakelijke) feitenonderzoek ten behoeve van de procedure, de omvang van het relevante feitencomplex, de grondslagen van de vorderingen (met inachtneming van eventuele wijzigingen van eis), de omvang van het verweer (meerdere grondslagen en een groot aantal verweren zullen vaak leiden tot een complexere procedure) alsmede het aantal relevante producties. Ook kan worden getoetst of de inzet van het aantal advocaten aan een zijde gelet op de omvang en complexiteit van de zaak redelijk en evenredig is. Het financiële belang van de zaak is voor het onderscheid niet doorslaggevend.

- Het verdient aanbeveling dat als beide partijen van mening zijn dat een zaak tot een bepaalde categorie behoort, de rechter daarin mee gaat dat dit inderdaad het geval, tenzij uit de feiten blijkt dat dit evident niet het geval is.

1.9 Incidenteel beroep

Voor de toepassing van de tarieven (daaronder begrepen de categorie-indeling gelden principaal en incidenteel beroep als één procedure, tenzij zij onvoldoende samenhangen.

- [geen opmerkingen]

2. Indicatie-tarieven rechtbanken

Categorie I. Kort geding

- a. zeer eenvoudig, niet bewerkelijk: liquidatietarief
- b. eenvoudig: maximaal € 6.000
- c. normaal: maximaal € 15.000
- d. complex: maximaal € 25.000

Categorie II.a Bodemzaken

- a. zeer eenvoudig, niet bewerkelijk: liquidatietarief
- b. eenvoudig: maximaal € 8.000
- c. normaal: maximaal € 15.000 (t/m CNA of re- en dupliek)
maximaal € 17.500 (na aanvullende akte-/conclusiewisseling en/of pleidooi)
- d. complex: maximaal € 30.000 (t/m CNA of re- en dupliek)
maximaal € 35.000 (na aanvullende akte-/conclusiewisseling en/of pleidooi)

Categorie II.b. Incidenten in bodemzaken

- a. zeer eenvoudig, niet bewerkelijk: liquidatietarief
- b. eenvoudig: maximaal € 1.000
- c. normaal: maximaal € 2.500
- d. complex: maximaal € 5.000

- Zoals hiervoor opgemerkt bij het concept voor de Hoven is de invoering van een nieuwe categorie "zeer eenvoudig" niet wenselijk om de daar genoemde redenen.
- Het maximale bedrag in een complexe bodemzaak bij de rechtbank zou niet lager moeten zijn dan dat bij het Hof. Bij de rechtbank vindt het vaak bewerkelijke feitenonderzoek plaats en in hoger beroep worden slechts twee conclusies genomen. Het voorstel is om dit maximumbedrag bij de rechtbanken dus ook op € 40.000,- te stellen.
- Wat betreft het voorgestelde bedrag voor een "eenvoudige" zaak geldt ook hier dat aan de lage kant is wanneer het gaat om een grootschalige inbreuk te kwader trouw met omvangrijke schade. Het voorstel is om het bedrag voor die categorie met 1.000 of 2.000 euro te verhogen, zowel voor kort geding als bodem.
- De keuze om bij de indeling in een bepaalde categorie "het financiële belang van de zaak, voor zover kenbaar" te laten mee wegen verdient instemming. En het zij nogmaals gezegd: is er sprake is van een zeer kleine inbreuk te goeder trouw (één foto op de website van een particulier die op eerste verzoek wordt verwijderd) met verwaarloosbare schade kan er reden zijn om een zeer lage of helemaal proceskostenveroordeling uit te spreken.

2.1 Financieel weinig draagkrachtige partij (bij rechtbank)

Een partij die aantoonbaar over weinig financiële draagkracht beschikt zodat een proceskostenveroordeling als hiervoor bedoeld tot een onevenredig zware financiële last voor die partij zou leiden², kan onderbouwd verzoeken om toepassing van de billijkheidscorrectie. Hierbij kan een rol spelen hoe de financiële draagkracht van deze partij zich verhoudt tot die van de andere partij en in hoeverre daarin zich een aanzienlijke onbalans voordoet. Dit verzoek dient in een zo vroeg mogelijk stadium van de procedure te geschieden opdat de wederpartij daarmee rekening kan houden, in beginsel bij het eerste processtuk. Ongeacht de complexiteit van de zaak, zal indien dit verzoek wordt gehonoreerd tarief a (liquidatietarief) worden toegepast. Dit tarief geldt zowel als deze partij (grotendeels) in het gelijk dan wel in het ongelijk wordt gesteld.

- Dit voorstel roept veel vragen op. Het staat de Rechtbank sowieso vrij om op grond van de billijkheidscorrectie lagere bedragen toe te kennen. De indicatietarieven zijn immers slechts maximumtarieven. Het lijkt echter onwenselijk om het signaal af te geven dat een financieel weinig draagkrachtige partij die bijvoorbeeld grootschalig of te kwader trouw inbreuk maakt, danwel als beweerdelijk rechthebbende met een zwakke zaak roekeloos procedeert, bij (voorzienbaar) verlies steeds slechts het indicatietarief verschuldigd zou zijn.

3. Indicatietarieven in cassatie

Zeer eenvoudig, niet bewerkelijk
Liquidatietarief

Eenvoudig

² Voetnoot in het voorstel: Het gaat hier niet om onvermogenen in de zin van artikel 111 lid 2 onder k Rv. Te denken valt aan kleine bedrijven, weinig vermogende zelfstandigen of eenmanszaken, zoals een uitvinder/ontwerper, fotograaf of particuliere verkoper op marktplaats.

eiser maximaal € 15.000,-
verweerder maximaal € 10.000,-

Normaal
eiser maximaal € 30.000,-
verweerder maximaal € 20.000,-

Complex
eiser maximaal € 50.000,-
verweerder maximaal € 40.000,-

- Door enkele niet-cassatieadvocaten werden vraagtekens gezet bij het onderscheid tussen de bedragen voor eiser en verweerder. De cassatieadvocaten zijn het echter over eens dat dit onderscheid terecht is.

Prejudiciële vraag aan de Hoge Raad
maximaal € 20.000,-

- Dit bedrag komt iets laag voor. Voorstel is om het midden te kiezen tussen de tarieven voor eiser en verweerder in een normale zaak; € 25.000.

[Octrooizaken] [tarieven octrooizaken]

- Zie hetgeen hierboven is opgemerkt over de (on)wenselijkheid van indicietarieven in octrooizaken.

Voor zaken waarin Borgersbrief is geschreven: + maximaal € 2.000,-

Voor zaken waarin re- of dupliek is genomen: + maximaal € 3.000,-

Verhoging voor zaken waarin de Hoge Raad prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de EU heeft gesteld: maximaal € 15.000,-

- Deze verhoging zou ook moeten gelden wanneer prejudiciële vragen aan het Benelux Gerechtshof worden voorgelegd
- Omdat een rechtbank en gerechtshof ook vragen aan het Hof van Justitie van de EU en het Benelux Gerechtshof mag stellen zou in de indicietarieven voor procedures in eerste aanleg en hoger beroep ook een verhoging moeten worden opgenomen voor zaken waarin een prejudiciële vraag wordt gesteld.

In zeer eenvoudige, niet bewerkelijke zaken vindt geen opslag plaats voor re- of dupliek en/of een Borgersbrief.

3.1 Termijn van indiening in cassatie

De proceskostenopgave wordt in dagvaardingszaken gedaan bij de schriftelijke toelichting met daarin - indien daarop aanspraak wordt gemaakt - een p.m.-bedrag voor de kosten te besteden aan repliek resp. dupliek. Bij repliek of dupliek wordt de definitieve opgave gedaan welke niet meer kan bedragen dan de eerder gedane opgave.

Ingeval van pleidooi zenden partijen uiterlijk 24 uur voor aanvang van het pleidooi aan de Hoge Raad en wederpartij een kostenopgave toe met daarin een p.m.-bedrag voor de nog te maken kosten. Partijen hechten aan hun pleitnota de definitieve kostenopgave welke niet hoger kan zijn dan de toegestuurde opgave.

Indien een Borgersbrief wordt ingediend worden daarin de met de opstelling van die brief gemoeide kosten gespecificeerd.

In rekestzaken wordt de opgave gedaan bij verzoek-, respectievelijk verweerschrift. Indien schriftelijke of mondelinge toelichting wordt gegeven geldt het hiervoor voor dagvaardingszaken bepaalde overeenkomstig.

- Niet duidelijk is waarom bij schriftelijke toelichting een p.m.-bedrag voor de kosten te besteden aan repliek resp. dupliek dient te worden opgenomen, als vervolgens bij repliek of dupliek sowieso nog een definitieve opgave kan en moet worden gedaan.